

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΛΟΥΛΗ- ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ κατά ΕΛΛΑΔΟΣ

(Προσφυγή αρ. 22756/09)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

16 Μαρτίου 2017

*Η απόφαση αυτή θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους όρους που αναφέρονται
στο άρθρο 44 § 2 της Συμβάσεως. Ενδέχεται να υποστεί βελτιώσεις ύφους.*

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Στην υπόθεση Λούλη- Γεωργοπούλου κατά Ελλάδος,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (πρώτο section), το οποίο συνεδρίασε σε τμήμα με την εξής σύνθεση:

Kristina Pardalos, Πρόεδρος,

Λίνος Αλέξανδρος Σισιλιάνος,

Ledi Bianku,

Aleš Pejchal,

Armen Harutyunyan,

Pauliine Kosekelo,

Tim Eicke, Δικαστές,

και με την Κυρία *Renata Degener*, ως Αναπληρώτρια Γραμματέα τμήματος (section)

Αφού σκέφτηκε σε μυστική διάσκεψη την 21^η Φεβρουαρίου 2017,

εκδίδει την παρούσα απόφαση, την οποία έλαβε κατά την παραπάνω ημερομηνία:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Κατ' αρχάς, για την υπόθεση αυτή κατατέθηκε προσφυγή (αρ 22756/09) στρεφόμενη κατά του Ελληνικού Κράτους, με την οποία, η Κυρία Διονυσία Λούλη- Γεωργοπούλου (« η προσφεύγουσα»), υπήκοος του Κράτους αυτού, προσέφυγε στο Δικαστήριο την 6^η Απριλίου 2009 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης διαφύλαξης των δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών («Η Σύμβαση»).

2. Την προσφεύγουσα εκπροσώπησαν οι κύριοι Α. Αναγνωστάκης και Α.-Α. Αναγνωστάκης, δικηγόροι Αθηνών. Την ελληνική Κυβέρνηση (« η Κυβέρνηση») εκπροσώπησαν οι πληρεξούσιοι του οργάνου της κ. Κ. Γεωργιάδης, Πάρεδρος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και ο κ. Δ. Καλόγηρος, δικαστικός Πληρεξούσιος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Η προσφεύγουσα προβάλλει ειδικότερα τον ισχυρισμό παραβίασης του δικαιώματός της σε πρόσβαση σε δικαστήριο, το οποίο εγγνάζεται το άρθρο 6§1 της Συμβάσεως.

4. Την 29^η Απριλίου 2010, ο λόγος ο οποίος στηρίζεται στο άρθρο 6§1 γνωστοποιήθηκε στην Κυβέρνηση.

*ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ**1. ΤΑ ΣΥΓΓΕΚΡΙΜΕΝΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ*

5. Η προσφεύγουσα γεννήθηκε το 1925 και διαμένει στην Αθήνα.

Α. Η προσφυγή αρ 43374/06 και η εκδοθείσα απόφαση από το Δικαστήριο την 31^η Ιουλίου 2008.

6. Την 23^η Μαΐου 2002, η προσφεύγουσα κατέθεσε στο όνομά της και ως νόμιμος εκπρόσωπος του συζύγου της, ο οποίος έπασχε από άνοια, μήνυση κατά τριών προσώπων για απάτη. Τα κατηγορούσε ότι εξαπάτησαν τον σύζυγό της και ότι πέτυχαν να υπεξαιρέσουν ένα μεγάλο μέρος από τις κοινές τραπεζικές τους καταθέσεις. Ακολούθησαν συνεπώς ποινικές διώξεις κατά των προσώπων αυτών και η προσφεύγουσα δήλωσε παράσταση πολιτικής αγωγής απαιτώντας το ποσό των σαράντα τεσσάρων ευρώ.

7. Την 1η Αυγούστου 2003, ο σύζυγος της προσφεύγουσας απεβίωσε.

8. Την 20η Νοεμβρίου 2003, το συμβούλιο πλημμελειοδικών Αθηνών αποφάσισε να μην παραπέμψει τους κατηγορούμενους σε δίκη (βούλευμα αρ 5066/2003).

9. Την 4η Δεκεμβρίου 2003, η προσφεύγουσα δήλωσε ενώπιον του γραμματέως του πλημμελειοδικείου ότι εφεσιβάλλει την παραπάνω απόφαση ως πολιτική αγωγή. Για το σκοπό αυτό κατέθεσε υπόμνημα, το οποίο ανέφερε ότι εκκαλούσε την απόφαση στο όνομα αυτής και ως μοναδικής κληρονόμου του συζύγου της. Ο γραμματέας συνέταξε και υπέγραψε το πρακτικό καταθέσεως, στο οποίο επεσήμαινε ότι η έφεση ασκείται από την « Διονυσία, χήρα Θεμιστοκλή Λούλη».

10. Την 21η Απριλίου 2004, το συμβούλιο εφετών Αθηνών έκαμε δεκτή εν μέρει την ασκηθείσα έφεση και παρέπεμψε τον Ι.Μ. ένα εκ των κατηγορουμένων, στην τακτική διαδικασία (βούλευμα αρ 780/2004). Την 7η Μαΐου 2004, ο Ι.Μ. κατέθεσε αίτηση αναιρέσεως.

11. Την 5η Απριλίου 2006, το δικαστικό Συμβούλιο του Αρείου Πάγου έκρινε ότι η έφεση κατά του υπ' αρ 5066/2003 βουλεύματος ήταν απαράδεκτη γιατί είχε κατατεθεί από πρόσωπο που δεν ενομιμοποιείτο στην έγερσή της.

Ειδικότερα, ο Άρειος Πάγος επεσήμαινε ότι η προσφεύγουσα είχε ασκήσει έφεση « ως πολιτικώς ενάγουσα», χωρίς παρά ταύτα να προσδιορίζει εάν ασκούσε το ένδικο αυτό μέσο στο όνομα αυτής της ιδίας ή ως νόμιμη εκπρόσωπος του συζύγου της. Συνεπώς, σύμφωνα με το ανώτατο δικαστήριο:

« Η [προσφεύγουσα] δεν είχε δικαίωμα άσκησης εφέσεως στο όνομα αυτής διότι δεν ήταν ευθέως θύμα της καταγγελλόμενης κλοπής, αφού δεν ήταν κυρία ή δεν κατείχε τα χρήματα τα οποία αποτελούσαν το αντικείμενο της κλοπής, ακόμη και αν [ο σύζυγος της προσφεύγουσας] είχε αποσύρει τα χρήματα αυτά από τον κοινό τους λογαριασμό. Επιπλέον, [η προσφεύγουσα] δεν είχε δικαίωμα άσκησης εφέσεως ως κληρονόμος του συζύγου της, γιατί η ιδιότητα αυτή δεν προκύπτει από το πρακτικό της εφέσεως, και το γεγονός ότι εκλήθη ως χήρα Θεμιστοκλή Λούλη δεν επαρκούσε».

12. Συνεπώς, ο Άρειος Πάγος αναίρεσε το βούλευμα (βούλευμα αρ 814/2006).

13. Την 4^η Οκτωβρίου 2006, η προσφεύγουσα προσέφυγε στο Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 34 της Συμβάσεως,

14. Με την από 31 Ιουλίου 2008 απόφασή του (Λούλη κατά Ελλάδος, αρ 43374/06), το Δικαστήριο, έκαμε δεκτή την προσφυγή και δέχθηκε ότι όντως υφίσταται παραβίαση του άρθρου 6§1 της Συμβάσεως ως προς το δικαίωμα της προσφεύγουσας να απευθύνεται στη δικαιοσύνη. Το Δικαστήριο έκρινε ότι ανεξαρτήτως του θέματος σε ποιόν ανήκε η ευθύνη της παράλειψης να σημειωθεί *expressis verbis* στο πρακτικό η διπλή ιδιότητα με την οποία ενεργούσε η προσφεύγουσα, αμφισβητούμενο μεταξύ των διαδίκων, τα προαναφερόμενα στοιχεία ήταν επαρκή για να συμπεράνει ότι ο Άρειος Πάγος είχε επιδείξει εν προκειμένω υπερβολική προσήλωση στον τύπο, κάτι που συνέτεινε στο να κηρυχθεί απαράδεκτη η έφεση που άσκησε η προσφεύγουσα, πράγμα που την εμπόδισε κατά τα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά να επικαλεστεί αυτό το ένδικο μέσο που της προσέφερε το εσωτερικό δίκαιο. Αποφαινόμενο σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 41 της Συμβάσεως, καταδίκασε την Ελλάδα να καταβάλει στην προσφεύγουσα το ποσό των 5 000 ευρώ ως ηθική βλάβη.

B. Η συνέχεια των διαδικασιών ενώπιον των ελληνικών δικαστηρίων***1. Η αίτηση επανάληψης της διαδικασίας***

15. Την 5^η Νοεμβρίου 2008, η προσφεύγουσα, βάσει της αποφάσεως του Δικαστηρίου, ζήτησε από τον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου να επαναλάβει την ποινική διαδικασία κατά του Ι.Μ.

16. Την 3^η Οκτωβρίου 2008, ο εισαγγελέας απέρριψε την αίτηση αυτή, με το σκεπτικό ότι ο κώδικας ποινικής δικονομίας δεν προβλέπει την επανάληψη της δίκης κατά προσώπου που έχει απαλλαγεί από το δικαστικό συμβούλιο, ακόμη και αν το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο δικαιωμάτων του ανθρώπου διαπίστωσε ότι ο Άρειος Πάγος είχε επιδείξει υπερβάλλουσα προσήλωση στον τύπο ως προς την ερμηνεία των εφαρμοστέων κανόνων.

. Η δεύτερη δίκη κατά του Ι.Μ. για άλλη υπόθεση απάτης κατά του αποβιώσαντος συζύγου της προσφεύγουσας.

17. Την 5^η Μαΐου 2008, ενώπιον του Τριμελούς Εφετείου Κακουργημάτων άρχισε νέα δίκη κατά του Ι.Μ. για άλλη υπόθεση απάτης εις βάρος του Θεμιστοκλή Λούλη. Κατά την έναρξη της ακροαματικής διαδικασίας, η προσφεύγουσα δήλωσε παράσταση πολιτικής αγωγής. Για το σκοπό αυτό, βεβαιώνει ότι προσκόμισε ενώπιον του δικαστηρίου ληξιαρχική πράξη θανάτου του συζύγου της, τη διαθήκη του τελευταίου αυτού με την οποία την όρισε ως τη μοναδική κληρονόμο του, την απόφαση του μονομελούς πρωτοδικείου Αθηνών με την οποία κηρύχθηκε έγκυρη η διαθήκη και καταχωρίσθηκε στο ειδικό βιβλίο του δικαστηρίου, βεβαίωση του γραμματέα του ιδίου δικαστηρίου ότι ουδεμία άλλη διαθήκη είχε δημοσιευθεί, βεβαίωση των φορολογικών αρχών με την οποία εβεβαιούτο ότι είχε καταθέσει τη σχετική δήλωση φόρου κληρονομίας, καθώς και την αποδοχή της κληρονομίας του αποθανόντος συζύγου της με συμβολαιογραφική πράξη. Η προσφεύγουσα βεβαιώνει άλλωστε ότι είχε ρητά δηλώσει ότι είχε παραστεί ως πολιτικώς ενάγουσα με τη ιδιότητα της κληρονόμος του συζύγου της, αλλά ότι η γραμματέας του δικαστηρίου παρέλειψε να το σημειώσει στο πρακτικό.

18. Την 26^η Ιουνίου 2008, το εφετείο κακουργημάτων κήρυξε ένοχο τον Ι.Μ. και τον καταδίκασε σε ποινή καθείρξεως δέκα πέντε ετών. Το δικαστήριο τον καταδίκασε ακόμη στην καταβολή του ποσού προς την προσφεύγουσα με την ιδιότητά της ως κληρονόμου του θύματος, των 44 ευρώ ως ηθική ζημία (αρ αποφάσεως 3532/2008).

19. Στη σελίδα 2 του πρακτικού της ακροαματικής διαδικασίας, αναφερόταν:

« Κατά το χρόνο αυτόν της διαδικασίας, εμφανίστηκε η Διονυσία Λούλη-Γεωργοπούλου, κάτοικος Αθηνών, και δήλωσε ότι παρίστατο ως πολιτική αγωγή για να της χορηγηθεί αποζημίωση 44 ευρώ, ως ηθική βλάβη η οποία προκλήθηκε από το επίδικο αδίκημα.»

20. Στους λόγους της, η απόφαση περιείχε το ακόλουθο σκεπτικό:

« Λαμβάνοντας υπ' όψη ότι ο κατηγορούμενος πρέπει να καταβάλει το ποσό των 44 ευρώ(...) στην πολιτικώς ενάγουσα με την ιδιότητα της κληρονόμου του Θεμιστοκλή Λούλη, και η οποία δήλωσε παράσταση πολιτικής αγωγής κατά τη διάρκεια της προδικασίας την 12^η Μαρτίου 2002(...)»

21. Ο κατηγορούμενος, Ι.Μ. άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής.

22. Η ακροαματική διαδικασία ενώπιον του πενταμελούς εφετείου κακουργημάτων Αθηνών, άρχισε την 21^η Ιανουαρίου 2009. Η προσφεύγουσα δήλωσε ότι παρίστατο ως πολιτικώς ενάγουσα τόσο για την ίδια όσο και ως μοναδική κληρονόμος του συζύγου της, και προσκόμισε δικαιολογητικά προς στήριξη αυτών. Την επομένη, το πενταμελές εφετείο κήρυξε απαράδεκτη την παράσταση πολιτικής αγωγής εκ μέρους της προσφεύγουσας, με την αιτιολογία ότι η παράστασή της ως πολιτικής αγωγής κατά τη δικάσιμο του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου δεν ήταν νόμιμη, δεδομένου ότι δεν είχε δηλώσει ότι παρίστατο και ως κληρονόμος του συζύγου της (απόφαση 206^Α/2009).

23. Την 28^η Ιανουαρίου 2009, η προσφεύγουσα κατέθεσε αίτηση διορθώσεως του πρακτικού της υπ' αρ 3532/2008 του εφετείου κακουργημάτων, για να συμπεριληφθεί σε αυτό ότι είχε παραστεί ως πολιτικώς ενάγουσα και ως κληρονόμος του συζύγου της. Εν αναμονή της αποφάσεως αυτής, το εφετείο Αθηνών ανέβαλε τη δίκη κατόπιν της

εφέσεως που είχε ασκήσει ο Ι.Μ. (απόφαση αρ 213/2009).

24. Την 4^η Μαρτίου 2009, η πρόεδρος του εφετείου κακουργημάτων αρνήθηκε τη διόρθωση του πρακτικού της υπ'αρ 3532/2008 αποφάσεως, με το σκεπτικό ότι από κανένα στοιχείο της δικογραφίας δεν προέκυπτε ότι η προσφεύγουσα είχε επισήμως δηλώσει ότι ενεργούσε ως κληρονόμος του συζύγου της (παράγραφος 27 παρακάτω). Η πρόεδρος υπογράμμισε ότι η εξέταση του πρακτικού του ακροατηρίου, το οποίο συνέταξε η γραμματέας, δεν αποδείκνυε ότι η προσφεύγουσα είχε κάμει τέτοια δήλωση. Εξ άλλου, δεν είχε αποδειχθεί ότι μια παρόμοια δήλωση περιεχόταν σε έγγραφο της δικογραφίας και ότι θα είχε χαθεί, όπως υποστήριζε η προσφεύγουσα. Η πρόεδρος δέχθηκε ότι το εφετείο κακουργημάτων έκαμε δεκτό τη δήλωση της προσφεύγουσας ότι παρίσταται ως πολιτικώς ενάγουσα με την ιδιότητα της κληρονόμου, αλλά έκρινε ότι η αποδοχή αυτή στηρίχθηκε στο σύνολο των στοιχείων της δικογραφίας και μαρτυρούσε τη θέληση του δικαστηρίου να μην επιδείξει υπερβάλλουσα προσήλωση στους τύπους κατά την εξέταση του παραδεκτού του διορισμού της προσφεύγουσας ως πολιτικώς ενάγουσας (απόφαση αρ 1249/2009).

25. Σε ημερομηνία που δεν διευκρινίζεται, το πενταμελές εφετείο κακουργημάτων Αθηνών, καταδίκασε τον Ι.Μ. σε ποινή καθείρξεως έξι ετών για απάτη και σε ποινή φυλακίσεως δύο ετών για υπεξαγωγή ψευδούς δηλώσεως. Απέρριψε επίσης την αίτηση της προσφεύγουσας με την οποία ζητούσε την ανάκληση των παραπάνω αναφερομένων αποφάσεων του ιδίου δικαστηρίου σχετικά με την αναγνώρισή της ως πολιτικώς ενάγουσας (αποφάσεις αρ 1843/2009 σχετικά με την καταδίκη και αρ 887/2009 σχετικά με την ιδιότητα της προσφεύγουσας ως πολιτικώς ενάγουσας).

26. Με την από 24 Ιουνίου 2010, υπ' αρ 1277/ 2010, απόφαση, ο Άρειος Πάγος απέρριψε την αναίρεση του Ι.Μ. κατά της αποφάσεως του πενταμελούς εφετείου Αθηνών, καθώς και την αναίρεση της προσφεύγουσας κατά της ίδιας αποφάσεως σχετικά με τη μη αναγνώριση της ιδιότητάς της ως πολιτικώς ενάγουσας.

Ο Άρειος Πάγος κήρυξε απαράδεκτη την αναίρεση της προσφεύγουσας για τον λόγο ότι δεν είχε την ιδιότητα να ενεργήσει, και συνεπώς, να ασκήσει

την αναίρεση.

II. ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

27. Οι ισχύουσες διατάξεις του κώδικα πολιτικής δικονομίας ορίζουν:

Άρθρο 63- Διορισμός πολιτικής αγωγής

Η πολιτική αγωγή για την αποζημίωση και την αποκατάσταση από το έγκλημα και για τη χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης (...) μπορεί να ασκηθεί στο ποινικό δικαστήριο από τους δικαιούχους σύμφωνα με τον αστικό κώδικα.

Άρθρο 68- Άσκηση και διατύπωση της πολιτικής αγωγής

« 1. Εκείνος που έχει το δικαίωμα πολιτικής αγωγής μπορεί πάντοτε να επιδιώξει την ικανοποίηση των απαιτήσεών του για αποζημίωση στο ποινικό δικαστήριο και στο ακροατήριο ωσότου αρχίσει η αποδεικτική διαδικασία (...), αν έχει επιδώσει δικόγραφο στον κατηγορούμενο κατά τις διατάξεις της πολιτικής δικονομίας και σύμφωνα με την προθεσμία του άρθρ. 167 [του παρόντος κώδικα].

2. Κατ' εξαίρεση, εκείνος που κατά τον αστικό κώδικα δικαιούται χρηματική ικανοποίηση εξαιτίας ηθικής βλάβης (...) μπορεί να υποβάλλει την απαίτησή του στο ποινικό δικαστήριο, ωσότου αρχίσει η αποδεικτική διαδικασία, χωρίς έγγραφη προδικασία».

Άρθρο 167- Προθεσμία για την Επίδοση της πολιτικής αγωγής.

« Η Επίδοση της πολιτικής αγωγής στον κατηγορούμενο ή στον αστικώς υπεύθυνο πρέπει να γίνει πέντε τουλάχιστον ημέρες πριν από τη δικάσιμο».

Άρθρο 171

« Ακυρότητα που λαμβάνεται και αυτεπαγγέλτως υπόψη από το δικαστήριο σε κάθε στάδιο της διαδικασίας και στον Άρειο Πάγο ακόμη είναι οι ακόλουθες:

1) Αν δεν τηρηθούν οι διατάξεις που καθορίζουν: α) τη σύνθεση του δικαστηρίου, σύμφωνα με τις ειδικές διατάξεις του οργανισμού δικαστηρίων και του νόμου περί μεικτών ορκωτών δικαστηρίων για ακυρότητα εξαιτίας κακής σύνθεσής του β) την κίνηση της ποινικής δίωξης από τον εισαγγελέα και την υποχρεωτική συμμετοχή του στη διαδικασία στο ακροατήριο και σε πράξεις της προδικασίας που ορίζονται στο νόμο γ) την αναστολή της ποινικής δίωξης σε όσες περιπτώσεις την επιβάλλει υποχρεωτικά ο νόμος .

2) Αν ο πολιτικός ενάγων παρέστη παράνομα στη διαδικασία του ακροατηρίου."

Άρθρο 525

«1) Η ποινική διαδικασία που περατώθηκε με αμετάκλητη απόφαση επαναλαμβάνεται, προς το συμφέρον του καταδικασμένου για πλημμέλημα ή κακούργημα, μόνο στις εξής περιπτώσεις (.....) 5) Αν με απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου διαπιστώνεται παραβίαση δικαιώματος που αφορά το δίκαιο χαρακτήρα της διαδικασίας που τηρήθηκε ή την ουσιαστική διάταξη που εφαρμόστηκε".

Άρθρο 526

Σε βάρος εκείνου που αθώωθηκε αμετάκλητα για κακούργημα ή πλημμέλημα η ποινική διαδικασία επαναλαμβάνεται, μόνο: α) αν βεβαιωθεί ότι ουσιώδη επιρροή στην απόφαση για την αθώωση είχαν πλαστά έγγραφα ή πειστήρια ή δωροδοκία(...) δικαστή ή ενόρκου που συνέπραξε στην αθώωση και β) αν από την αθώωση δεν έχει περάσει ο απαιτούμενος χρόνος για την παραγραφή του αξιοποιίνου της πράξης.

NΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 46 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

28. Η προσφεύγουσα επικαλούμενη το άρθρο 46 της Συμβάσεως παραπονείται για την άρνηση των εθνικών αρχών να επαναλάβουν την πρώτη διαδικασία που έλαβε χώρα κατά του I.M., βάσει της αποφάσεως του Δικαστηρίου Λούλη κατά Ελλάδος, όπως προαναφέρεται, την 31^η Ιουλίου 2008.

29. Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι εφ' όσον η αίτηση (επανάληψης) δε εγείρεται στο πλαίσιο « άρνησης της διαδικασίας», όπως ορίζεται στο άρθρο 46§§ 4 και 5 της Σύμβασης, το θέμα σεβασμού των αποφάσεων του Δικαστηρίου από τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη, δεν υπόκειται στην αρμοδιότητα αυτού. Το άρθρο 46§2 της Συμβάσεως παρέχει στο Συμβούλιο Υπουργών την εξουσία να ελέγχει την εκτέλεση των αποφάσεων του Δικαστηρίου και να αξιολογεί τα μέτρα που λαμβάνονται από τα εναγόμενα Κράτη. (Bochan c. Ukraine (no 2) [GC], AP 2251/08, § 33, 5 Φεβρουαρίου 2015). Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η διαδικασία ελέγχου εκτέλεσης της προαναφερόμενης απόφασης Λούλη κατά Ελλάδος συνεχίζει να εκκρεμεί

ενώπιον του Συμβουλίου Υπουργών.

30. Ο ρόλος όμως που παίζει το Συμβούλιο Υπουργών στο πλαίσιο εκτέλεσης των αποφάσεων του Δικαστηρίου δεν εμποδίζει αυτό να εξετάσει μία νέα προσφυγή για τα μέτρα που ελήφθησαν από ένα εναγόμενο Κράτος σε εκτέλεση μιας των αποφάσεών του εάν η προσφυγή αυτή περιέχει τα νέα ισχυρά στοιχεία τα οποία άπτονται των θεμάτων που δεν επιλύθηκαν με την αρχική απόφαση (Bochan § 33), πράγμα που συμβαίνει στην συγκεκριμένη υπόθεση.

31. Συνάγεται λοιπόν ότι η αιτίαση αυτή της προσφεύγουσας στο βαθμό που αφορά την άρνηση αποκατάστασης της παραβίασης που διαπίστωσε το Δικαστήριο στην απόφασή του, του 2008, είναι ασυμβίβαστη *Ratione materiae* με τις διατάξεις της Σύμβασης και πρέπει να απορριφθεί, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 35§§ 3 και 4 της Συμβάσεως.

II ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6§ 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

32. Η προσφεύγουσα ενίσταται για παραβίαση του δικαιώματος της να απευθύνεται σε δικαστήριο, για το γεγονός ότι το εφετείο Αθηνών επέδειξε υπερβάλλουσα προσήλωση στον τύπο με το να απορρίψει την παράσταση πολιτικής αγωγής με το σκεπτικό ότι το πρακτικό της ακροαματικής διαδικασίας στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο δεν περιελάμβανε την λέξη « κληρονόμος», ενώ η ιδιότητα αυτή προέκυπτε χωρίς αμφιβολία από όλα τα έγγραφα της δικογραφίας. Επικαλείται το άρθρο 6§ 1 της συμβάσεως, της οποίας η διατύπωση έχει ως εξής:

« Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθεί δικαίως (.....) υπό δικαστηρίου (....) το οποίον θα αποφασίσει(....) επί των αμφισβητήσεων περί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεών του αστικής φύσεως(...)».

A. Το παραδεκτόν

33. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η Σύμβαση δεν αναγνωρίζει καθ' εαυτήν το δικαίωμα να ασκεί διώξεις ή να καταδικάζει ποινικώς τους τρίτους.

Το δικαίωμα αυτό για να υπεισέλθει στο πεδίο της Συμβάσεως, πρέπει επιτακτικά να συμβαδίζει με την άσκηση εκ μέρους του θύματος του δικαιώματός του να εγείρει αστική αγωγή, την οποία παρέχει το εσωτερικό δίκαιο και τούτο με την επιδίκαση μιας συμβολικής αποζημίωσης ή με την προστασία δικαιώματος αστικής φύσεως. (Perez c. France GC, αρ 47287/99, § 70, CEDH 2004-I).

34. Από τη νομολογία αυτή προκύπτει ότι το άρθρο 6 §1 της Συμβάσεως εφαρμόζεται στις διαδικασίες μηνύσεων με πολιτική αγωγή από τη στιγμή που γίνεται δήλωση παράστασης πολιτικής αγωγής, εκτός εάν το θύμα έχει παραιτηθεί κατά τρόπο που δεν επιδέχεται αμφιβολίας από το δικαίωμά του σε αποκατάσταση της ζημίας (*ίδε* Perez παραπάνω, § 66).

35. Επί του προκειμένου, η προσφεύγουσα δήλωσε παράσταση πολιτικής αγωγής για ποσό αντίστοιχο προς σαράντα τέσσερα ευρώ, σε ποινική διαδικασία απάτης. Επιπροσθέτως, η διαδικασία είναι περιουσιακής φύσεως, πράγμα το οποίο προκύπτει από το ποσό των σαράντα τεσσάρων ευρώ, ανεξάρτητα εάν είναι συμβολικό, για το οποίο η προσφεύγουσα ορίστηκε πολιτική αγωγή.

36. Το Δικαστήριο διαπιστώνει, άλλωστε, ότι ο λόγος αυτός δεν είναι αβάσιμος κατά την έννοια του άρθρου 35§ 3 (α) της Συμβάσεως. Το Δικαστήριο δέχεται άλλωστε ότι δεν είναι ασυμβίβαστος με κανένα άλλο λόγο अपαραδέκτον. Θα πρέπει λοιπόν να γίνει δεκτός.

B. Επί της ουσίας

1. Τοποθετήσεις διαδίκων

37. Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι ενώπιον του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου όταν δήλωσε ότι παρίσταται ως πολιτική αγωγή, διευκρίνισε σαφώς την ιδιότητά της ως κληρονόμου, αλλά ότι ο γραμματέας παρέλειψε να την σημειώσει στα πρακτικά. Ούτως ή άλλως, τα έγγραφα που προσκόμισε και τα οποία αναγνώσθηκαν στο ακροατήριο αποδεικνύουν την ιδιότητα αυτή.

38. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι η χρηματική απαίτηση κληρονόμου για υποτιθέμενη ηθική βλάβη δεν αποτελεί αυτόνομη απαίτηση, ανεξάρτητη από εκείνη του αποβιώσαντος, αλλά συνέχεια αυτής. Για τον λόγο αυτόν, για να καταστεί δυνατόν ο κληρονόμος να υποβάλει νομίμως την απαίτηση αυτή,

θα πρέπει να δηλώσει και να αποδείξει την κληρονομική του ιδιότητα, σύμφωνα με τους όρους του αστικού δικαίου. Η επισήμανση της ιδιότητας αυτής καθορίζει το *locus standi* του κληρονόμου και η παράλειψη να προβεί σε αυτή δεν δύναται να αποκατασταθεί με την κατάθεση εγγράφων τα οποία το πολύ πολύ δεν μπορούν παρά να υποδεικνύουν αυτή την ιδιότητα, ανεξάρτητα από τη φύση αυτών. Η παράλειψη αυτή συνεπάγεται το μη σύννομον της πολιτικής αγωγής γιατί δεν έχει αποδειχθεί ότι έγινε από πρόσωπο στο οποίο η ισχύουσα νομοθεσία παρέχει την άδεια. Η παράλειψη του κληρονόμου ενός αποβιώσαντος πολιτικώς ενάγοντος να δηλώσει στο ακροατήριο την κληρονομική του ιδιότητα δεν μπορεί παρά να επιφέρει την πιστοποίηση της έλλειψης νομιμοποίησης για να ενεργεί ως κληρονόμος. Η απαίτηση αυτή, η οποία έχει ως σκοπό να εξασφαλίσει τη νομική ασφάλεια και την καλή λειτουργία της δικαιοσύνης, δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση εμπόδιο στο να απευθυνθεί κανείς σε δικαστήριο έτσι όπως το εγγυάται το άρθρο 6§1.

2. Εκτίμηση Δικαστηρίου

α) Γενικές αρχές

39. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει την ισχύουσα νομολογία του βάσει της οποίας δεν έχει ως έργο να υποκαθιστά τα εσωτερικά δικαστήρια. Διότι οι εθνικές αρχές, κυρίως τα δικαστήρια, είναι εκείνα τα οποία έχουν, κατ' αρχήν, ως έργο την ερμηνεία της εσωτερικής νομοθεσίας (ίδε μεταξύ άλλων *Garcia Manibardo c. Espagne*, αρ 38695/97, § 36, CEDH 2000-II). Εξάλλου, το « δικαίωμα σε δικαστική διαδικασία » του οποίου το δικαίωμα πρόσβασης αποτελεί μία ιδιαίτερη πλευρά, δεν είναι απόλυτο και υπόκειται σε περιορισμούς σιωπηρά αποδεκτούς, κυρίως όσον αφορά τις προϋποθέσεις με τις οποίες γίνεται δεκτή μία προσφυγή, γιατί ως εκ της φύσεώς του χρήζει κάποιων κανονισμών που επιβάλλονται από το Κράτος, το οποίο έχει ως προς αυτό μία διευρυμένη ευχέρεια εκτίμησης. Οι περιορισμοί όμως αυτοί δεν πρέπει να περιορίσουν τη δυνατότητα σε έναν κρινόμενο να έχει άμεση πρόσβαση κατά τρόπο και σε τέτοιο βαθμό ώστε το δικαίωμά του να προσφεύγει σε δικαστήριο να πλήττεται σ' αυτή την ίδια του την υπόσταση.

Τέλος, οι περιορισμοί αυτοί δεν συνάδουν με το άρθρο 6§ 1 παρά μόνον εάν επιδιώκουν ένα νόμιμο σκοπό και εάν υπάρχει μία λογική σχέση αναλογικότητας μεταξύ των μέσων που χρησιμοποιούνται και του επιδιωκόμενου σκοπού (ίδε, μεταξύ πολλών άλλων, *Edificaciones March Gallego S.A. c. Espagne*, απόφαση της 19^{ης} Φεβρουαρίου 1998, *Recueil des arrêts et décisions 1998-I*, § 34). Πράγματι, το δικαίωμα να απευθυνθεί κάποιος σε δικαστήριο προσβάλλεται όταν η ρύθμιση αυτού του δικαιώματος παύει να υπηρετεί τους σκοπούς της νομικής ασφάλειας και της χρηστής διοίκησης της δικαιοσύνης και μετατρέπεται σε ένα είδος φραγμού που εμποδίζει τον κρινόμενο να δει να επιλύεται ουσιαστικά η διαφορά του από το αρμόδιο δικαστήριο.

40. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει τέλος ότι οι κανονισμοί σχετικά με τις διατυπώσεις που απαιτούνται για να απευθυνθεί κάποιος σε δικαστήριο έχουν ως στόχο να εξασφαλίσουν την καλή διοίκηση της δικαιοσύνης και το σεβασμό, ειδικότερα στην αρχή της νομικής ασφάλειας. Οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να αναμένουν όπως εφαρμοστούν οι κανόνες (*Miragall Escolano et autres c. Espagne*, αρ 38366/97, 38688/97, 40777/98, 40843/ 98, 41015/98, 41400/ 98, 41446/98, 41484/98, 41487/98 και 41509/ 98, § 33, CEDH 200-I).

41. Μέχρι σήμερα, το Δικαστήριο έχει δεχθεί κατ' επανάληψη ότι οι εφαρμογή των διατυπώσεων που τα εσωτερικά δικαστήρια πρέπει να τηρούν για να ασκηθεί μία προσφυγή σε δικαστήριο μπορεί να παραβιάσει το δικαίωμα να απευθύνεται κανείς σε δικαστήριο. Αυτό συμβαίνει όταν η προσηλωμένη στους τύπους ερμηνεία της νομιμότητας από κάποιο δικαστήριο, εμποδίζει εκ των πραγμάτων, την εξέταση της ουσίας αυτού του ενδίκου μέσου που ασκείται από τον ενδιαφερόμενο (*Běleš et autres c. République tchèque*, αρ 47272/99, § 69, CEDH 2002-IX, *Zvolsky et Zvolska c. République Tchèque*, αρ 46129/99, § 55, CEDH 2002-IX, Βαμβακάς κατά Ελλάδος, αρ 36970/06, § 29, 16 Οκτωβρίου 2008, Καλλέργης κατά Ελλάδος, αρ 37349/07, § 18, 2 Απριλίου 2009, Κωνσταντίνος Πετρόπουλος κατά Ελλάδος, αρ 55484/07, § 21, 15 Οκτωβρίου 2009).

β) Εφαρμογή των αρχών στη συγκεκριμένη περίπτωση

42. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι, με την από 22 Ιανουαρίου 2009, απόφασή του, το εφετείο Αθηνών έκρινε απαράδεκτη την πολιτική αγωγή της προσφεύγουσας, με την αιτιολογία ότι δεν ήταν νόμιμη, αφού δεν είχε δηλώσει ότι ενεργούσε ως κληρονόμος του συζύγου της. Την 4^η Μαρτίου 2009, η πρόεδρος του εφετείου κακουργημάτων, στο οποίο απευθύνθηκε η προσφεύγουσα, αρνήθηκε τη διόρθωση του πρακτικού της αποφάσεως του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου με το σκεπτικό ότι από κανένα στοιχείο της δικογραφίας δεν προέκυπτε ότι η προσφεύγουσα είχε δηλώσει επισήμως ότι ενεργούσε και ως κληρονόμος του συζύγου της.

43. Χωρίς αμφιβολία, το γεγονός ότι το εφετείο Αθηνών κήρυξε απαράδεκτη την έφεση αποτέλεσε ένα περιορισμό του δικαιώματος της προσφεύγουσας να απευθύνεται σε δικαστήριο. Για να διευκρινιστεί εάν ο περιορισμός αυτός που επιβλήθηκε συνάδει προς το άρθρο 6§1, το Δικαστήριο θα εγκύψει στην αναλογικότητα αυτού του περιορισμού σε σχέση με τις απαιτήσεις της νομικής ασφάλειας και της καλής διοίκησης της δικαιοσύνης.

44. Επ' αυτού, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι την 5^η Μαΐου 2008, κατά την έναρξη της ακροαματικής διαδικασίας, ενώπιον του εφετείου κακουργημάτων Αθηνών, η προσφεύγουσα ως πολιτική αγωγή κατέθεσε τα ακόλουθα έγγραφα: την ληξιαρχική πράξη θανάτου του συζύγου της, τη διαθήκη του τελευταίου αυτού με την οποία την εγκαθιστούσε ως μοναδική κληρονόμο του, την απόφαση του μονομελούς πρωτοδικείου Αθηνών με την οποία η διαθήκη κηρύχθηκε κυρία και την καταχώρισή της στο ειδικό βιβλίο του δικαστηρίου, μία βεβαίωση του γραμματέως του ιδίου δικαστηρίου ότι ουδεμία άλλη διαθήκη του αποβιώσαντος είχε δημοσιευθεί, βεβαίωση της εφορίας η οποία πιστοποιούσε ότι είχε καταθέσει τη σχετική με το φόρο κληρονομίας δήλωση, καθώς και την αποδοχή κληρονομίας του αποβιώσαντος συζύγου της με συμβολαιογραφική πράξη. Ακόμη και αν στο πρακτικό του ακροατηρίου δεν σημειώνεται πουθενά ότι η προσφεύγουσα ενεργούσε ως κληρονόμος του αποβιώσαντος συζύγου της το πενταμελές εφετείο κακουργημάτων στο σκεπτικό του, δέχθηκε ότι ο κατηγορούμενος έπρεπε να καταβάλει το ποσό των 44 ευρώ στην προσφεύγουσα, πολιτικώς ενάγουσα, με την ιδιότητα αυτής ως κληρονόμου του Θεμιστοκλή Λούλη, ο οποίος είχε παρασταθεί ως πολιτικώς

ενάγων κατά την προδικασία.

45. Η πρόεδρος του πενταμελούς εφετείου απορρίπτοντας την αίτηση διορθώσεως του πρακτικού της αποφάσεως, υπογράμμισε η ίδια ότι η αποδοχή της παράστασης της προσφεύγουσας ως πολιτικώς ενάγουσας είχε θεμελιωθεί στο σύνολο των στοιχείων της δικογραφίας και καταδείκνυε τη θέληση του εφετείου να μην επιδείξει υπερβάλλουσα τυπολατρία στην εξέταση του παραδεκτού αυτής.

46. Το Δικαστήριο, υπό τις συνθήκες αυτές δεν διακρίνει για ποιόν λόγο το εφετείο Αθηνών αποφάσισε να εξαφανίσει την απόφαση του εφετείου κακουργημάτων ως προς την ιδιότητα της προσφεύγουσας ως κληρονόμου, η οποία χωρίς καμία αμφιβολία και αμφισβήτηση ήθελε να αποφύγει να περιβάλει τη δίκη με μία άκαμπτη προσήλωση στον τύπο της διαδικασίας, η οποία δεν υπηρετούσε τα συμφέροντα κανενός εκ των διαδίκων.

47. Το Δικαστήριο κρίνει πως το εφετείο Αθηνών αποφαινόμενο όπως συνέβη, παρεμπόδιζε την προσφεύγουσα να επικαλεστεί ένα ένδικο μέσο που της παρείχε το εσωτερικό δίκαιο (ίδε υπό την έννοια αυτή, Μπουλουγούρας κατά Ελλάδος, αρ 66294/01, 7 Μαΐου 2004). Άλλωστε, ούτε το εφετείο αποφαινόμενο κατά την πενταμελή του σύνθεση, ούτε ο Άρειος Πάγος δε θεράπευσαν στη συνέχεια την κατάσταση αυτή.

48. Υπό το φως των σκέψεων που προηγούνται, το Δικαστήριο εκτιμά ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση, ο περιορισμός στο δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο, τον οποίο έχουν επιβάλει τα ελληνικά δικαστήρια δεν ήταν ανάλογος προς το σκοπό της εξασφάλισης της νομικής ασφάλειας και της καλής λειτουργίας της δικαιοσύνης και επέφερε βλάβη σε αυτή την ίδια την ουσία του δικαίου.

49. Συνεπώς, το Δικαστήριο δέχεται την παραβίαση του άρθρου 6§1 της Συμβάσεως.

III. Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

50. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Συμβάσεως,

« Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Συμβάσεως ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους δεν επιτρέπει παρά μόνο ατελή εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το

Δικαστήριο χορηγεί, εφ' όσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση».

A. Ζημία

51. Η προσφεύγουσα απαιτεί 15 000 ευρώ (EUR) ως ηθική βλάβη την οποία υπέστη.

52. Η Κυβέρνηση κρίνει ότι η διαπίστωση της παραβίασης συνιστά επαρκή δίκαιη ικανοποίηση.

53. Το Δικαστήριο, αποφαινόμενο δικαίως, κρίνει ότι πρέπει να επιδικασθούν στην προσφεύγουσα 3 000 ευρώ ως ηθική βλάβη, προσαυξανόμενα με κάθε ποσό που πιθανόν να οφείλεται ως φόρος.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

54. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η προσφεύγουσα δεν υποβάλλει κανένα αίτημα επιστροφής εξόδων και δαπανών. Συνεπώς δεν επιδικάζει υπέρ αυτής κανένα ποσό ως προς το λόγο αυτόν.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

55. Το Δικαστήριο κρίνει σκόπιμο να συναρτήσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας με το επιτόκιο διευκόλυνσης δανείου που παρέχει η Κεντρική Ευρωπαϊκή Τράπεζα προσαυξανόμενο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. Δέχεται την προσφυγή ως προς τον λόγο που στηρίζεται στο άρθρο 6§1 της Συμβάσεως και κηρύσσει αυτή απαράδεκτη ως προς τους υπόλοιπους.

2. Αποφασίζεται ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6§1 της Συμβάσεως

3. Ορίζει ότι

α) το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει στην προσφεύγουσα, εντός τριών μηνών από την ημέρα κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με το άρθρο 44§ 2 της Συμβάσεως, 3 000 ευρώ (τρεις χιλιάδες ευρώ), πλέον κάθε ποσό το οποίο τυχόν οφείλεται ως φόρος, για ηθική βλάβη.

β) αρχής γενομένης από τη λήξη της εν λόγω προθεσμίας και μέχρι την καταβολή, το ποσό αυτό θα προσαυξάνεται με ένα απλό τόκο και με επιτόκιο ίσο προς το επιτόκιο διευκόλυνσης δανείου που παρέχει η Κεντρική Ευρωπαϊκή Τράπεζα το οποίο εφαρμόζεται την περίοδο αυτή, προσαυξανόμενο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

4. Απορρίπτει το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης ως προς το επιπλέον.

Συνετάγη στη γαλλική γλώσσα, και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε, εγγράφως την 16^η Μαρτίου 2017, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 77§§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)
Renata Degener
Γραμματέας

(υπογραφή)
Kristina Pardalos
Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση
από το συνημμένο γαλλικό κείμενο
Αθήνα, 28 /04 /2017
Η μεταφράστρια : Β.Α.Ανγερινοπούλου

